

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
kirjaamo.pohjois@avi.fi

ASIA:

Talvivaaran kaivoksen hakemusasiat PSAVI/12/04.08/2013 sekä PSAVI/58/04.08/2011.

Savo-Karjalan vesiensuojeluyhdistys antaa lausuntonsa molemmista hakemusasioista siten, että hakemusasian PSAVI/12/04.08/2013 lausunto sisällytetään lausuntoon asiasta PSAVI/58/04.08/2011. Molemmissa lausunnoissa viitataan aiemmin (11.9.2012, täydennetty 14.11.2012) annettuun lausuntoon asiasta PSAVI/58/04.08/2011, joka pidetään myös voimassa.

Lausunto ympäristölupahakemuksesta " Ympäristöluvan muuttaminen koskien kaivosalueella olevien ylimääräisten prosessi-, kuivatus- ja valumavesien tilapäistä varastointia, puhdistamista ja mahdollista johtamista Oulujoen ja Vuok-sen vesistöihin, Kajaani ja Sotkamo, PSAVI/12/04.08/2013"

1. Taustaa

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys ry on avustanut jäseniään Talvivaaran kaivoksen ympäristövaikutuksia koskevissa arvioinneissa. Liittyen tiedoksiannon ympäristöluvan PSAVI/12/04.08/2013 käsittelyyn Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistyksen kuntajäseniä edustava Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä on antanut aiemmin lausuntonsa asiasta "Kaivosalueelle varastoitujen vesien käsittely ja johtaminen luontoon, YSL 62§:n mukainen ilmoitus". Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä on tämän jälkeen valittanut Vaasan hallinto-oikeuteen Kainuun ELY-keskuksen antamasta päätöksestä (KAIELY/5/07.00/2010) sallia 1,8 milj. m³:n vesimäärän johtaminen kalkkikäsiteltyinä alapuolisiin vesistöihin. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä on vaatinut em. asian käsittelyn siirtämistä kokonaisuudessaan Pohjois-Suomen aluehallintoviraston käsiteltäväksi. Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys viittaa ja sisällyttää lausuntoonsa Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän lausunnon 25.01.2013 asiasisällön sekä myös aikaisemman oman lausuntonsa (11.9.2012, täydennetty 14.11.2012) koskien kaivoksen ympäristö- ja vesitalousluvan tarkistamista, koska asia PSAVI/12/04.08/2013 on osa kaivosyhtiön toimintakokonaisuutta.

Käsiteltävässä olevissa hakemuksissa esitetään poistettavaksi ympäristöluvan vuosittainen vesipäästökiintiö 1,3 milj.m³ ja toissijaisesti esitetään lupamääräystä muutettavaksi siten, että mahdollistetaan kaivosalueelle varastoidun 3,8 milj.m³:n ylimääräisen veden johtamiseen alapuolisiin vesistöihin vuosittaisen kiintiön lisäksi. Määrästä noin 1 milj.m³ on kipsisakka-altaan vuotovesiä ja loput kipsisakka-altaan vesistä pilaantunutta. Vedet esitetään käsiteltäväksi kalkkikemikaaleilla, jolloin raskasmetallipitoisuudet (nikkeli, kupari, sinkki) alenisivat nykyisen ympäristöluvan raja-arvojen mukaisiksi. Muille analyyteille ei esitetä raja-arvoja ja pitoisuuksien arvioidaan vaihtelevan käsiteltävän veden ja saostuksen tehokkuuden vaihteluiden mukaisesti.

2. Toiminnan ympäristövaikutukset

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys muistuttaa, että kaivosyhtiön toiminnan on havaittu aiheuttaneen merkittäviä ympäristöhaittoja ja vaikutuksia jo ennen marraskuun 2012 kipsisakka-altaan vuotoa, jotka on todennettu sekä velvoitetarkkailuilla että valvontatutkimuksilla. Toiminnan aiheuttamat sulfaatin, natriumin ja mangaanin kuormitusmäärät ovat olleet monikymmenkertaisia verrattuna ympäristöluvassa esitettyihin ja ainepitoisuuksien lisäykset vesistöissä ovat olleet sata- ja jopa tuhatkertaisia.

Kaivosyhtiö on esittänyt selvityksissään, raporteissaan, vastineissaan ja tiedotteissaan, että toiminta ei olisi aiheuttanut vesistöjen pilaantumista. Tätä on perusteltu mm. sillä, etteivät pitoisuudet vesistöissä ole olleet akuutisti toksisia. Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys muistuttaa, että haitallisten aineiden osalta, joita kaivosteollisuuden kuormitus sisältää, ekologisen riskinarvioinnin perusteena käytetään jopa tuhannesosaa LC50 arvoista. Myös laatumormit perustuvat samaan arviointitapaan.

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys muistuttaa mm. seuraavista Talvivaaran kaivosteollisuuden toiminnan aiheuttamista Vuoksen vesistöalueen tilan muutoksista vuoden 2012 kesän tilanteessa ennen onnettomuuksia:

- Kivijärvellä sulfaattipitoisuudet ovat ylittäneet akuutin toksisuusvaikutuksen ja mm. kalojen mätimunien kuolleisuuden ylittävät raja-arvot ja suolat ovat aiheuttaneet järven pysyvän kerrostumisen
- Kivijärvellä nikkeli- ja kadmiumpitoisuudet ylittävät pääsääntöisesti ympäristölaatumormin ja vastaavasti sinkkipitoisuudet eliöihin vaikuttavan pitoisuustason ja mangaanipitoisuudet terveysperusteisen raja-arvon
- Kivijärven veden laatu vastaa suolapitoisuudeltaan (sulfaatti- ja natrium) Itämeren vedenlaatua ja sen käyttäminen kasteluvetenä aiheuttaa maaperän pilaantumista
- Kalojen elinolosuhteet ovat Kivijärvellä heikentyneet korkeiden ainepitoisuuksien ja heikentyneen happitilanteen seurauksena
- Kivijärven tila on muuttunut hyvää huonommaksi, jonka perusteella myös ekologien luokitus on alentunut korkeintaan tyydyttäväksi
- Laakajärvellä nikkelipitoisuus on yksittäisissä näytteissä ylittänyt ympäristölaatumormin ja mangaanipitoisuudet usein terveysperusteisen raja-arvon
- Laakajärven alusveden sulfaatti- ja natriumpitoisuudet ovat kerrostuneisuuden aikana olleet huomattavan korkeita pidentäen kerrostuneisuusaikoja ja alentaen sedimentin fosforinpidätyskykyä
- Laakajärvellä jätevesien on havaittu kulkeutuneen myös järven itäosaan, joten kuormituksen haitallisia vesistövaikutuksia aiheuttava alue kattaa jo tällä hetkellä koko Laakajärven
- Talvivaaran kaivosteollisuuden vaikutukset ovat mitattavissa Kallavedellä saakka sulfaatti- ja sähkönjohtavuuden kohoamisena

Alapuolisten vesistöjen tila on ollut ennen toiminnan aloittamista hyvä tai erinomainen. Biologisen tarkkailuaineiston perusteella vesistöjen tila on muuttunut jo kahden

seurantavuoden aikana voimakkaasti. Vuoksen vesistöalueella Kivijärven kasviplanktonlajisto on huomattavasti yksipuolistunut ja pohjaeläinindeksi alentunut peräti neljä luokkaa eli erinomaisesta huonoon. Laakajärveltä oleva seuranta-aineisto on suppeampi ja vedenlaatuaineistoon perustuvassa luokituksessa järvi on ollut hyvässä ekologisessa tilassa. Vuonna 2012 suoritetun pohjaeläintutkimuksen perusteella Laakajärven syvänteiden tila olisi välttävä ja jopa huono.

Perustuen edellä esitettyihin ja todennettuihin ympäristövaikutuksiin perustuen Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys toteaa, että jo ennen syksyn onnettomuutta Talvivaaran kaivosyhtiön toiminta on aiheuttanut merkittävää ympäristön pilaantumista ja jätevesien aiheuttamat pitoisuusmuutokset ovat havaittavissa peräti Kallavedellä saakka.

Edellä tiivistetysti esitettyjen toteutuneiden vesistövaikutusten jälkeen Kivijärveen on kulkeutunut marraskuun aikana 200000 m³ kipsisakkavesiä, jossa on ollut ympäristöluvan vastaisesti myös metalleja runsaasti sisältävää metallien talteenottolaitoksen paluuliuosta. Suomen ympäristökeskuksen raportin mukaan Kivijärveen on kulkeutunut vuoden seurauksena nikkeliä lähes 1800 kg, sinkkiä noin 800 kg, urania yli 60 kg ja kadmiumia noin 2 kg eli nikkelin osalta yli kaksikymmenkertainen määrä vuosikuormitukseen verrattuna. Vesistöön kulkeutunut sulfaattikuormitus oli noin 2700 tonnia eli viikon aikana muodostunut kuormitus oli vuoden 2011 kuormituksesta noin kolmasosa. Kivijärven aine- ja erityisesti raskasmetallipitoisuudet ovat onnettomuuden jälkeen erittäin korkeita.

Onnettomuuden jälkeen Lumijoen alueelta on talven aikana poistettu jätevesisakkaa sekä maata ja lietettä on siirretty Kortelammen turvapatoon. Ylä-Lumijärven alueella kaivosalueen ulkopuolella on lisäksi saostuneena runsaasti haitta-aineita, jotka kulkeutuvat ajan kuluessa ja vesimäärien lisääntyessä alapuoliseen Kivijärveen ja Laakajärveen ja edelleen Vuoksen vesistöalueelle. Pääosa vuodosta eli 1 milj. m³ on varastoituneena Kortelammen suojapatoon. Erittäin valitettavaa on, että tätäkin lausuntoa laadittaessa on käynnissä uusi satoja tuhansia m³:a käsittävä kipsisakka-allasvuoto, joka virtaa Kortelammen suojapatoon ja vastaavasti padosta luontoon juoksutettavien jätevesien määrää on lisätty ollen jo yli kymmenkertainen Vaasan hallinto-oikeuden vain viikkoa aiemmin määräämistä lupaehdoista.

Toiminnanharjoittaja on hakenut lupaa kaivosalueelle varastoidun 3,8 milj.m³:n ylimääräisen veden johtamiseen kalkkikäsiteltynä alapuolisiin vesistöihin vuosittaisen kiintiön lisäksi. Määrästä noin 1 milj.m³ on kipsisakka-altaan vuotovesiä ja loput kipsisakka-altaan vesistä pilaantunutta. Kaivosyhtiön näkemyksen mukaan kaivosalueelle varastoidut vedet tulee käsitellä ja johtaa luontoon ennen kevättulvia, jotta vältytään valumavesien aiheuttamalta lisäriskiltä ja mahdollistetaan kaivoksen normaali toiminta.

Lupahakemuksen asiakirjojen perustella on osoitettavissa, että ylimääräisten jätevesien johtaminen luontoon aiheuttaa merkittävää ympäristön pilaantumista (YSL 50 § 2 mom) Vuoksen vesistöalueella Laakajärvelle saakka. Kivijärvellä ylittyy toiminnanharjoittajan laskelmien perusteella mm. selvästi nikkelin ympäristölaatonormi. Kadmiumin osalta pitoisuusmuutosta ei ole laskettu, mutta senkin pitoisuus nousisi Kivijärvellä yli ympäristölaatonormin.

Sulfaattipitoisuuksien muutoksia on arvioitu sekä laimennuslaskelmin että mallinnuksella. Alivirtaama-aikana sulfaattipitoisuudet olisivat laimennuslaskun perusteella Laakajärnessä yli 600 mg/l ja mallinnuksen perusteella korkeimmillaan 1500 mg/l. Mallinnuksessa oletetaan että syvänteisiin kulkeutunut jätevesi sekoittuisi kesän ylempään vesipatsaaseen. Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistyksen arvion mukaan pitoisuudet ovat niin korkeita, että pohjois- ja keskiosan syvänteissä ei tapahdu luontaista täyskiertoa ja syvänteiden tila heikkenee. Ylimääräisten vesien juoksutusten vaikutukset olisivat siten huomattavasti pidempiaikaisia. Myös järven itäosan haitalliset vaikutukset lisääntyvät ja siten koko Laakajärven alue tulisi olemaan merkittävien haitallisten vaikutusten aluetta. Myös mangaanipitoisuudet ylittäisivät terveysperusteisen 0,5 mg/l:ssa raja-arvon. Suhteuttamalla natriumin kuormitus laimennuslaskuihin Laakajärnessä natriumpitoisuus tulisi olemaan yli 200 mg/l. Tämä ylittäisi kasteluvedelle asetetun laatusuosituksen ja kasteluvetenä käytettäessä riski maan pilaantumiselle luokiteltaisiin erittäin suureksi. (lisätietoja Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys ry:n lausunto 11.9.2012, täydennetty 14.11.2012, liite). Huolimatta että toiminnanharjoittaja ei ole ulottanut arviointeja Laakajärven alapuolelle, voidaan arvioida että lisävesien juoksutus aiheuttaisi suurempia pitoisuusmuutoksia kuin aiemmin myös koko Nilsiä reitillä Kallaveteen saakka.

Kainuun ELY:n suorittamassa kuulemisessa (päätös KAIELY/05/07.00/2010) koskien kaivosalueelle varastoitujen vesien käsittelyä ja tuli esille, että kuulemisasiakirjoissa oli virheellisiä tietoja vesien sisältämistä ainemääristä. Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys toi esille huolensa Ylä-Savon SOTE:n lausunnossa haitallisen korkeasta kadmiumin pitoisuuksista. Pohjois-Savon ELY-keskus esitti vastaavasti lausunnossaan kuormituslaskelmia käyttäen eri lähtötietoja. Erot kuormitusmäärissä ja siten vesistövaikutuksissa olisivat monikymmenkertaisia. Toiminnanharjoittajan antamassa vastineessa tuodaan esille, että ilmeisesti Pohjois-Savon ELY:n esittämät alemmat kuormitusmäärät ovat oikeamman suuntaisia. Vastaavasti suurempiin kuormitusmääriin ei vastata. Ylä-Savon SOTE:n esittämästä kadmiumin korkeasta kuormituksesta toiminnanharjoittaja toteaa, että Nablabsin laboratorioanalyysit osoittavat, että pitoisuus puhdistetussa vedessä vastaisi noin kymmenesosaa suunnitelmassa esitetystä tasosta. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa PSAVI/12/04.08/2013 vaikutuslaskelmat ovat samoja osin virheellisiksi ja osin epäselviksi todettuja. Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys esittää huolestumisensa siitä, että näin suurien haitallisten aineiden määrien osalta ei ole käytettävissä riittävän täsmällistä tietoa. Arviointia ei voi siirtää toteutettavaksi seurannassa, koska ympäristön pilaantuminen on ilmeistä.

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys on edellä esittänyt perusteet merkittävästä pilaantumisesta. Perusteet jakaantuvat kolmeen toisiinsa liittyvään kokonaisuuteen sekä niiden yhteisvaikutukseen:

1. Talvivaaran kaivosyhtiön toiminta on aiheuttanut merkittävää ympäristön pilaantumista jo ennen syksyn 2012 onnettomuutta.
2. Kivijärveen on kulkeutunut vuodon seurauksena huomattavat määrät raskasmetalleja kuten nikkeliä yli 20-kertainen määrä vuosikuormitukseen verrattuna. Kivijärnessä ainepitoisuudet ovat verrattavissa jäteveteen.
3. Kaivosalueelle kertyneiden ylimääräisten vesien johtaminen aiheuttaisi jo sellaisenaan merkittävää ympäristön pilaantumista.
4. Huomioiden kohtien 1-3 yhteisvaikutuksen ei liene epäselvyyttä siitä, että ylimääräisten vesien johtaminen aiheuttaisi merkittävän

pilaantumisen koko Laakajärven alueella ja haitalliset vaikutukset ulottuisivat koko Nilsiä reitille ja pitoisuusmuutokset olisivat havaittavissa entistä selvempinä Kallaveden alueella.

Syksyisen onnettomuuden jälkeen sektoritutkimuslaitokset osallistuivat vaikutusten arviointiin. Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistyksen näkemyksen mukaan niiden tulisi antaa asiantuntemuksensa myös tulevia toimintoja ohjattaessa, joihin lupakäsittelytkin kuuluvat.

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys vaatii, että kaivosalueelle varastoitujen ylimääräisten vesien juoksetus Vuoksen vesistöalueelle tulee keskeyttää, koska juoksetuksesta aiheutuu ympäristön merkittävää pilaantumista Laakajärvellä saakka.

3. Toimintaa koskevat muut asiakohdat

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys on aikaisemmassa lausunnossaan asiassa PSAVI/58/04.08/2011 muistuttanut, että toiminnalle on alun perin haettu lupaa virheellisin perustein. Korkeiden sulfaatti-, natrium- ja mangaanikuormituksen osalta lupahakemus on ollut harhaanjohtava, koska ne ovat aiheutuneet pääosin toiminnan peruslähtökohdista, eivätkä ennalta arvaamattomista syistä. Tuotantoprosessia ja erityisesti suurien kemikaalimäärien käyttämistä ja niiden vaikutuksia ei hallita riittävästi.

On kuitenkin ymmärrettävää ja jopa hyväksyttävää, että toiminnan alkuvaiheessa on käynnistymisongelmia, jotka vaikuttavat myös ympäristöön. Myös häiriö- ja poikkeustilanteet ovat osa laitosten toimintaa. Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys muistuttaa, että pistekuormittajien osalta tilanne on pääsääntöisesti kehittynyt siten, että kuormitusvaikutukset ja havaittavat pitoisuusmuutokset rajoittuvat lähelle purkualuetta. Siten laitosten vesiensuojelun painopistealueena ovat nykyisin häiriö- ja poikkeustilanteiden hallinta. Talvivaaran vastineessa (päätös KAIELY/05/07.00/2010) on myös viitattu toiseen kaivosteollisuuden toimijaan ja sitä koskeneeseen Pohjois-Savon ELY-keskuksen myönteiseen päätökseen YSL 64§:n perusteella (POSELY/47/07.00/2010, 11.9.2012) lisätä altaan juoksetusta. Lupaviranomaisilla on mahdollisuus tutustua tarkemmin päätöksen perusteisiin, Todettakoon että juoksetusmäärän lisäys tässä tapauksessa oli 47% eli sademäärän lisäyksen mukainen. Juoksetus on toteutunut pienempänä ja myöskään kilomääräisten lupaehtojen ei arvioitu ylittyvän. Tämä lienee ennakoivaa ja hallittua vesienkäsittelyä. Talvivaaran vastineessa tuodaan esille, että ilmoitusta ei edeltänyt minkäänlainen onnettomuus- tai häiriötilanne. Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys esittää huolestumisensa, mikäli tämä on Talvivaaran kaivoyhtiön vesien- ja ympäristöhallinnan periaatelinja.

Talvivaaran kaivos on ollut toiminnassa noin viisi vuotta. Valvontaviranomaiset ovat antaneet toiminnasta kymmeniä huomautuksia ja kehotuksia, toiminnasta on tehty tutkimuspyyntöjä ja kanteluita, on sattunut ympäristöonnettomuuksia, päätöksistä on valitettu, ympäristövaikutuksista on annettu palautetta ja kansalaiset ovat ottaneet myös omaehtoisia näytteitä. Kaivosyhtiö on hakenut toistuvasti ympäristöluvasta poikkeavia menettelyjä ja ne on myös hyväksytty. Osasta päätöksistä on myös valitettu, mutta yhtiö on pystynyt Kainuun ELY:n päätösten perusteella toteuttamaan

ilmoittamansa toimenpiteet mukaan lukien veden käyttöön ja sen käsittelyyn liittyen. Toiminnan keskeyttämiseksi on myös haettu hallintopakkopäätöksi, mutta niitä ei ole hyväksytty. Siten nämäkään päätökset eivät ole estäneet yhtiötä jatkamasta varsinaista tuotantotoimintaansa. Johtopäätöksenä todettakoon, että hallinnolliset ohjaukset ovat mahdollistaneet yhtiön toiminnan yhtiön omien arvioidensa ja esittämiensä toimenpiteiden mukaisesti.

Vesienhallintaan liittyen yhtiö on 19.10.2012 jättänyt ilmeisesti lupahakemuksesta annettujen lausuntojen perusteella Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle ympäristölupahakemuksen täydennyksen, joka sisältää vesienhallinnan tilanteen. Syykuun loppuun 2012 mennessä poikkeuksellisista sateista oli kertynyt 1,7 milj. m³ vesiylimäärä. Avolouhokseen oli jo tuolloin siirretty kipsisakka-altaan ylitevesiä noin 500000 m³ ja kaiken kaikkiaan louhoksessa oli vettä 1,4 milj. m³ eli pääosa oli kalliopohjavettä ja sadevettä. Yhtiön tavoitteena oli tyhjentää louhos vuoden 2012 loppuun mennessä. Veden kierrätyksen ja RO-laitoksen käyttöönoton myötä yhtiö arvioi että kaivokselle varastoidut vedet saadaan käytettyä prosessissa raakavetenä vuoden 2013 aikana. Talvivaaran arvion mukaan vesivarastojen purkamiseen menee noin kaksi vuotta. Oletuksena on että järviveden otto voidaan lopettaa ja puhdistetun prosessiveden määrä on vähintään 1,3 milj. m³. Varastoiduista vesistä ei aiheutuisi ylimääräistä kuormitusta.

Käsiteltävinä olevassa asiassa eli "kaivosalueella olevien ylimääräisten prosessi-, kuivatus- ja valumavesien tilapäistä varastointia, puhdistamista ja mahdollista johtamista vesistöihin" kaivosyhtiö esittää, että ongelmallinen tilanne on aiheutunut vuoden 2012 poikkeuksellisesta sateesta sekä onnettomuudesta, kun ympäristöluvan mukaisen kipsisakka-altaan pohjarakenne yllättäen rikkoutui ja kipsisakka-altaassa sateisuuden vuoksi ja ympäristöluvan noudattamiseksi varastoitu liuos pääsi vuotamaan kaivosalueelle. Onnettomuuden seurauksena kontaminoitui suuri määrä sellaista puhdasta vettä, joka luvan mukaisesti olisi voitu päästää ympäristöön vuosittaisen päästökiintiön ohitse.

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys toteaa, että edellä esitetyissä kahdessa kappaleessa on merkittäviä ristiriitaisuuksia ja epä johdonmukaisuuksia. Yhtiö esittää, että kipsisakka-altaaseen oli varastoitu liuosta ympäristöluvan noudattamiseksi. Tarkoittaako tämä sitä, että yhtiön mielestä altaaseen on varastoitu ylimäärä vesiä, koska vuosittainen juoksutuskiintiö on 1,3 milj. m³. Annettujen tietojen mukaan kipsisakka-altaisiin on kuitenkin johdettu raffinaattiliuosta, jota ei olisi voinut juoksuttaa vesistöön. Kipsisakka-altaan veden laatu ja määrä oli siten muuttunut ja kipsisakka-allasta käytettiin jo tässä vaiheessa muuhun kuin luvan edellyttämään toimintaan.

Yhtiö esittää myös, että vuoden seurauksena kontaminoitui suuri määrä sellaista puhdasta vettä, jota olisi voitu päästää ympäristöön vuosittaisen päästökiintiön ohitse. Yhtiö oli juuri aiemmin kesällä saanut luvan juoksuttaa kipsisakka-altaan ylitevesiä kaivokseen, joten kaivoksen vedet eivät siten olleet puhtaita juoksutettavaksi vesistöihin. Suojapatoihin on kertynyt vettä vasta onnettomuuden jälkeen, joten kyse ei ole näistäkään vesistä. Mikäli kaivoalueella on ollut puhtaita vesiä, miksi niitä ei ole juoksutettu vesistöihin vaikka ongelmallinen vesitase on ollut arvioitavissa?

Kaivoksen ympäristölupaa on aiemmin muutettu siten, että juoksutettavan veden määrä ja laatu arvioidaan nimenomaan LONE-ylitteestä. Siten kaivoyhtiöllä on ollut

mahdollisuus järjestää muiden kuin prosessivesien vesienhallinta ilman vesikiintiötä kuluneiden toimintavuosien aikana. Kipsisakka-altaat ovat vuotaneet ennen marraskuun 2012 onnettomuutta kaksi kertaa, joten niiden ominaisuudet ja käyttömahdollisuudet olisi pitänyt olla tiedossa jo käytännön kokemusten perusteella.

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys muistuttaa, että kipsisakkaonnettomuuksista aiheutuvia ympäristövaikutuksia tulee nykyisessä tilanteessa korjata eikä laajentaa ja siirtää kaivoalueen ulkopuolelle. Kaivosyhtiö on kuitenkin päättänyt tällaisessa tilanteessa juoksuttaa kaivosalueelle kertyneet vedet puutteellisesti käsiteltyinä luontoon. Kyse ei ole pelkästään juoksuttamisesta vaan altaiden tyhjentämisestä mahdollisimman nopeasti, joka osoittaa että ympäristövaikutukset ja turvallisuus jäävät taka-alalle verrattuna tuotantotavoitteisiin. Kaivoyhtiö on jopa viitannut vastineessaan kaivoslakiin louhoksen tyhjentämiseksi, vaikka on johtanut sinne oma-aloitteisesti tehdasvesiä. Vesimääristä ja koostumuksista on myös annettu lisäselvityksiä käynnissä olevissa lupaprosesseissa, joista selviää että vesitaseongelmat ovat aiheutuneet jo pidemmän ajan kuluessa.

Vesivarastojen tyhjentämiselle nopealla aikataululla ei ole esitetty vaihtoehtoja, vaikka vielä 19.10.2012 täydennyksessä esitetään että vesitilanne saadaan hallintaan kahden vuoden kuluessa nykyisen vesikiintiön mukaisesti. Lisäkuormitusta järjestelyistä ei myöskään arvioitu aiheutuvan. Esitetyillä tyhjennys ja juoksutustoimenpiteillä pyritään poistamaan ongelma ympäristölain vastaisesti, jonka jälkeen aloitettaisiin tuotannon lisääminen. Onnettomuustilanne pyritään hyödyntämään tuotannon käynnistämiseksi eikä keskitytä vahinkojen korjaamiseen. Suhteutettuna kaivosyhtiön toiminnan laajuuteen näin lyhytjänteistä toimintatapaa ei tule sallia vaan on pitäydyttävä linjauksessa, jossa vedet hyödynnetään kaivoalueella. Kaivosyhtiön juuri nyt toteutettava kehittämistoimenpiteet, joiden tulee kohdistua jo aiheutuneiden vahinkojen korjaamiseen sekä kaivoalueella olevien vesien huomattavasti tehokkaampaan käsittelyyn. Puhtaiden vesien juoksutukset tulee toteuttaa pidemmällä aikajänteellä. Tuotantoprosessi on sen jälkeen tai samanaikaisesti kehitettävä ympäristön kannalta kestävä tasolle. Toiminta on saatava ensi kuntoon, jonka jälkeen on pohja tuottaa. Tuotannolla ei ole mahdollisuutta menestyä ilman ympäristövastuuta. Kaivoyhtiö ei ole valitettavasti esittänyt lupahakemuksissa tähän selkeää ratkaisua. Koska yhtiö on hakenut rahoitusta ympäristöinvestointeihin, tulisi resursseja suunnata tyhjentämisen sijaan ympäristön kannalta positiivisiin ratkaisuihin.

Huolimatta lupakäsittelyn keskeneräisyydestä kaivosyhtiö on jo aloittanut varastoitujen vesien juoksuttamisen. Vuoksen vesistöalueelle viikolla 13 kohdistuneet juoksutukset ovat ohjautuneet lupaehdoista (Kainuun ELY sekä Vaasan HO:n välipäätös) poiketen Ylä-Lumijärveen, jossa on kerrostuneena huomattavat määrät syksyllä kipsisakka-altaasta vuotaneita haitallisia jätevesilietteitä. Myös juoksutettu vesimäärä on ollut huomattavasti suurempi kuin Vaasan hallinto-oikeuden välipäätöksessä määrätään. Lupaehtojen vastaista toimintaa perusteltiin virheellisellä virtaamamittauksella. Siten jo juoksutusten alkuvaiheessa toiminnanharjoittaja on jatkanut lupaehtojen vastaisia toimenpiteitä ja aiheuttanut uusia valvontahuomautuksia. Tämä osoittaa että luvilla ja lupaehdoilla ei ole merkitystä ja aiheuttaa jälleen toiminnan lainmukaisuuden selvittämisen edellisten jatkumona. Juuri 7.-9.4.2103 tapahtuneen kipsisakka-altaan vuodon perusteella juoksutusmääriä on jälleen lisätty ja perusteluna on esitetty poikkeuksellista ja ennalta arvaamatonta tilannetta. Tilanteen ei pitäisi olla ennalta

arvaamaton, koska altaan kuntoa on tutkittu. Vuodon seurauksena ei myöskään saa olla ainoa toteutettava toimenpide juokсутusten lisääminen. Perusteita juokсутuksille ei ole.

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys tuo esille, että kaivosyhtiön toiminnasta on olemassa paljon tietoa. Tiedot ovat kuitenkin niin hajallaan, että se vaarantaa viranomaisten, asianomistajien sekä kansalaisten oikeudellisen aseman. Tätä lisää vielä se, että perusteet muuttuvat koko ajan. Tämän lausunnolla olevan lupa-asian kohteesta eli varastoidusta vedestä huomattava osa on jo juokсутettu ja sillä on aiheutettu osin peruuttamattomiakin vahinkoja ympäristössä.

Lausunto hakemuksen täydentämisestä ”Talvivaaran kaivoksen ympäristö- ja vesitalouslupan lupamääräysten tarkistaminen sekä uraanin talteenottolaitoksen ympäristölupa ja toiminnan aloittaminen muutoksenhausta huolimatta, PSAVI/58/04.08/2011”

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys viittaa asiassa PSAVI/58/04.08/2011 edellä asiassa PSAVI/12/04.08/2013 esitettyyn, koska lupahakemukset liittyvät kiinteästi ja toiminnallisesti toisiinsa ja ympäristövaikutuksia on käsiteltävä kokonaisuutena.

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys viittaa aikaisempaan lausuntoonsa, jossa yhdistys on arvioinut, että ympäristöluvan tarkistamisessa esitetyt kuormitusmäärät ovat sulfaatin ja natriumin osalta noin viisinkertaiset ympäristön kannalta kestävään tasoon. Arvion perusteena on tällöin se, että Vuoksen alueella vaikutukset Kivijärvellä olisivat kompensoitavissa sekä korvattavissa eivätkä vaikutukset ulottuisi Laakajärvelle saakka.

Koska nykyinen tilanne on ympäristön kannalta ja erityisesti Vuoksen vesistöalueen kannalta erittäin kriittinen, Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys vaatii että kuormitus Vuoksen suuntaan on minimoitava. Yhtiön toimintaa tulee muuttaa merkittävästi ja edellyttää veden kierrätystä. Vesikiintiön poistaminen ei ole perusteltua, koska yhtiö ei ole esittänyt tuloksia jäteveden laadun parantamiseksi. On myös huomioitava, että yhtiön kuormitus on jo vuonna 2012 ollut noin 20-kertainen esitettyyn vuosikuormitukseen eikä kompensatiotoimenpiteitä ole suoritettu ja yhtiön ilmoituksen mukaan toteutetaan oikeuskäsittelyiden perusteella. Toiminnan ympäristövastuullisuus ei siten puolla vesikiintiöstä luopumista. Perusteeksi ei riitä että, jossakin vaiheessa otetaan käyttöön suljettu kierto.

Jotta toiminnan ympäristövaikutukset täyttäisivät nykyiset yleiset vaatimukset (YSL, BAT) sekä olisivat vertailukelpoisia muiden toimijoiden kanssa, kuormitusmääriä on alennettava esitetyistä. Yleisesti muut kuormittajat joutuvat alentamaan kuormitustaan vaikka vaikutusten laajuus on hyvin rajallinen ja pitoisuusmuutokset ovat havaittavissa vastaanottavassa vesistössä korkeintaan noin 10 km:n päässä purkupisteestä (vrt. Iisalmen reitti, Juurusvesi, Kallavesi, Luikonlahti).

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys vaatii, että Talvivaaran kaivoteollisuuden toiminta on veloitettava ympäristön kannalta kestävälle tasolle. Ensimmäinen toimenpide on saattaa toiminta nykyisen ympäristöluvan mukaiseksi sekä korjata ja korvata aiheutuneet vahingot. Tuotantotoiminta on sallittava vasta ympäristönsuojelutoimenpiteiden toteuttamisen jälkeen. Ympäristöhallintojärjestelmän on pystyttävä estämään laajojen vesistöalueiden pilaantuminen laajimpana alueena Nilsiä reitti Kallavedelle saakka ilman kansalaisten ja järjestöjen jatkuvaa oikeuksiensa puolustamista.

Kuopiossa 10.4.2013

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys ry.

Jukka Koski-Vähälä
Toiminnanjohtaja, MMT